

TÜRKÇE ÖYKÜLERDE TERSİNLEME: AZİZ NESİN ÖYKÜLERİ ÖRNEĞİ

Gülsüm Songül ERCAN / Özge CAN

Dokuz Eylül Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Dilbilim Bölümü, İzmir / Türkiye

Anahtar Kelimeler: Tersinleme (İroni), Aziz Nesin Öyküleri, Tersinleme türleri, Öykü Metin Türü.

ÖZET

Tersinleme (İroni) kabaca “düşündüğünün tam tersini söylemek” biçiminde betimlenebilir. Tersinleme, özellikle kısa öykülerde, niyetlenen iletiyi vurgulamak amacıyla birçok yazar tarafından yeğlenen bir edebi tekniktir. Genel olarak Sözel tersinleme Dramatik tersinleme ve Durum tersinlemesi olmak üç türü bulunmaktadır. Sözel tersinleme en yaygın olarak bilinen türdür ve yazarın ya da öyküdeki bir karakterin söylediğiyle niyetinin farklı olduğu durumları içeririr. “küçültme” ve “abartma” olmak üzere iki alt türü bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, bir şeyin doğası olduğundan daha küçük gösterildiğinde/ küçültüldüğünde; ikincisi ise daha büyük gösterildiğinde/abartıldığında ortaya çıkar. Dramatik tersinlemede, karakter içinde bulunduğu durumun farkında değildir; oysa okur bunu biliyordur. Son olarak Durum tersinlemesinde, verili durumun sonucu okurun ve karakterin beklemediği bir sonuçtur. Bu çalışmada, tersinleme Aziz Nesin’in dört farklı öyküsünde incelenmektedir: *Ah, Biz Eşekler*, *Bunlar Bizim Dertlerimiz*, *Ne Güzel Memleket* ve *Fil Hamdi*. Araştırmamızda Aziz Nesin öykülerinin seçilmesinin nedeni, kendisinin toplumu ve politikacıları açık, dobra bir biçimde eleştiren bir mizah yazarı olarak bilinmesi ve mizahta da tersinlemenin bir araç olarak sıkça kullanılacağıının öngörülmesidir. Çalışmanın bulgularının Aziz Nesin’in ne türden tersinlemeyi daha sık kullanmayı yeğlediğini ortaya koymuş ve yazarın söz konusu tersinleme türünü seçmedeki niyetini ortaya koymayı sağlamıştır.